

KIRÁLY SÁNDOR

ALAPÍTVÁNY A XIX. SZÁZADBÓL A HALLGATÓK ÉTKEZTETÉSÉT SZOLGÁLÓ GÁRDOS JÁNOS-ALAP ALAPÍTÓLEVELE

FOUNDATION FROM THE 20TH CENTURY: THE MEMORANDUM OF GÁRDOS JÁNOS FOUNDATION FOR STUDENT CATERING. At the end of the 19th century, Mrs. János Gárdos – born as Júlia Andrassy, and died on February 26, 1894, – the widow of Dr. János Gárdos, a doctor from Budapest, offered a significant donation in her last will for the future establishment of the dining commons of the third university founded by the state. Following the foundation of the universities in Budapest and Kolozsvár, two universities were being organized in 1912, thus the finances dedicated to the third university was divided between the universities in Debrecen and Pozsony (later the one in Pécs). The author demonstrates, besides the publication of the official founding document from 1934, the important role of the Gárdos János foundation played in the dining of the university students in the first two decades of the existence of the university.

A Debreceni M. Kir. Tudományegyetem, amelynek létrehozásához a jogi alapot az 1912. évi XXXVI. tc. biztosította, az 1914/15-ös tanév kezdetétől fogadott hallgatókat. Az első tanévben még csak 331 diák járt Debrecenbe, de már akkor jogos igényként merült fel a rendszeres étkeztetés szervezett, intézményi szintű megoldása.¹ A *Mensa Academica* (Egyetemi Diákasztal) mint az egyetemi hallgatók lehetőleg kedvezményes áron történő, megfelelő mennyiségű és minőségű ételmezéséért felelős diákjóléti intézmény a következő, 1915/16-os tanév kezdetén, 1915. szeptember 16-án kezdte meg működését.²

A menza születését és további működését jelentős részben egy olyan magánalapítványnak köszönhetette, amely jóval az egyetem létesítése előtt, még a XIX. század végén hívott életre egy budapesti orvos özvegye. Ez az alapítvány, mely később Gárdos János-alap néven vált ismertté, egyediségét és gyakorlati jelentőségét tekintve is érdemes arra, hogy felhívjuk rá az utókor figyelmét, és alapítólevelének fennmaradt szövegét forrásközleményként bocsássuk közre.

¹ *A M. Kir. Kormány 1915–1918. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló Jelentés és Statisztikai Évkönyv*, Budapest, 1924, 288. – C. Statisztikai évkönyv. IV. Közműveltség, közoktatásügy és egyházi élet (37. tábla). A főiskolák az 1914/1915. iskolai évben. Tanári személyzet, előadások, heti órák s a hallgatók száma és honossága.

² *ET-Jegyzőkönyv* (1915. szeptember 30.), I. rendes ülés. 23. szám. 8. etsz., b. pont – Varga Zoltán a debreceni tudományegyetemről szóló könyvében, illetve az 1915/1916. tanévről szóló egyetemi évkönyvben szeptember 1-i dátum található! – Vö. VARGA Zoltán, *A debreceni tudományegyetem története I. 1914–1944*, Debrecen, 1967, 72, valamint: *A Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem Évkönyve* az 1915/16. tanévről, Debrecen, 1917, 127.

A debreceni egyetemi *Mensa Academica* felállításának története tehát egészen 1894. január 11-ére nyúlt vissza, amikor egy budapesti orvos, dr. Gárdos János özvegye, a nem sokkal később, 1894. február 26-án elhalálozott özv. Gárdos Jánosné született Andrassy Júlia végrendeletében az állam által alapítandó harmadik tudományegyetemen létesítendő menza céljaira jelentős adományt tett.

Az alapításkor összesen 25 darab értékpapírból álló részvénycsomag tulajdonjoga a végrendelet szerint kivétel nélkül az alapítványé lett, oly módon, hogy 5 részvény esetében életfogytig tartó haszonélvezeti jog lett bejegyezve. Az alap törzstőkéjét 10 Pesti Hazai Első Takarékpénztári és 10 Pannonia viszontbiztosító intézeti részvény képezte, de emellett további 3 darab Pesti Hazai Első Takarékpénztári részvény esetében a haszon az adományozó özvegy testvérét, Andrassy József nyugalmazott cs. és kir. őrnagyot és feleségét, Vezsari Terézt; 2 darab azonos típusú részvény jövedelme pedig unokahúgát, Andrassy Kamilla nevelőnőt illette, ameddig meg nem haltak.³

Az alapítvány fő célja a végrendeletben lefektetett alapelveknek megfelelően az volt, hogy a jövő egyetemi hallgatóinak, különösen a szegény családokból érkezőknek az étkeztetése a részvénycsomag jövedelmeinek is köszönhetően mindenkor megfelelően biztosított legyen:

„*Dr. Gárdos János alapítványa*» név alatt alapítvány gyanánt hagyományozok, az állam által Magyarországon legközelebb alapítandó harmadik egyetemen létesítendő »*Mensa Academica*«-nak 10, azaz tíz darab Pesti Hazai Első Takarékpénztári részvényt és 10, azaz tíz darab Pannonia viszontbiztosító intézeti részvényt, azon rendeltetéssel, hogy ezen, megboldogult férjem nevére szóló részvények jövedelme szegény ottani egyetemi tanulók élelmezésére és táplálására fordíttassék. Egyszersmind ezen alapítványnak hagyományozom mindazon értékeket, amelyek fölött ezen végrendeletemben intézkedtem, – ha egyik vagy másik hagyományos engem túl nem élne.”⁴

A végrendeletben foglaltak teljes körű végrehajtását az nehezítette meg, hogy az 1912. évi XXXVI. tc. Debrecenben és Pozsonyban is egyetemet létesített, vagyis az, hogy harmadik tudományegyetem valójában két felsőoktatási intézményre is igaz volt. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem és az 1872-ben alapított kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem mellett megalakult debreceni és pozsonyi intézmények menzája egyaránt megfelelt a végrendeletben foglalt kritériumnak, ezért a hosszú ideje kamatozó értékpapír együttes tiszta jövedelmét a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kettéosztotta, hogy fele-fele részben bocsássa az újonnan létesített menzák rendel-

³ *Debreceni Tudományegyetem Quaestura Hivatal Iratai. 1933/34. tanév* – HBML. VIII. 2. 17.d. 503-1933-34 Q. sz. a. – 2; *Debreceni Tudományegyetem Rektori Hivatal Iratai. Alapítványok alapszabályok* – HBML. VIII. /b. 115. d., 27. – 2.; valamint: *Évkönyv és Almanach (1915/16)*, 125.

⁴ *Debreceni Tudományegyetem Quaestura Hivatal Iratai. 1933/34. tanév* – HBML. VIII. 2. 17.d. 503-1933-34 Q. sz. a. – 2; valamint: *Debreceni Tudományegyetem Rektori Hivatal Iratai. Alapítványok alapszabályok* – HBML. VIII. /b. 115. d., 27. – 2.

kezésére.⁵ A Gárdos János-alap kamatjövödelme ettől kezdve rendszeresen szolgálta úgy a debreceni, mint a pozsonyi, később a pécsi egyetemi menzák működését, és sokáig biztos alapokat teremtett a szociális szempontok érvényesítéséhez is.

Az alapítás során mindkét egyetemen nagy segítséget jelentett, hogy ilyen jellegű diákjóléti intézmény nemcsak Budapesten, hanem vidéken, Kolozsváron is működött. A felállított új egyetemi menzák a belső felépítésüket és a működésüket meghatározó alapszabályainak a megalkotásakor egyértelműen a Kolozsvári M. Kir. Ferenc József Tudományegyetemen működő intézmény példájából indultak ki, amely így minden szempontból mintaként szolgált a testvérintézmények számára.

Az, hogy a debreceni Egyetemi Diákasztal végül már az 1915/16-os tanév elején működni kezdett, többek között Bernolák Nándor rektornak⁶ volt köszönhető, aki – tekintettel a rendkívül nehéz gazdasági viszonyokra, melyek az egyetemi ifjúság megélhetését veszélyeztették – kérelemmel fordult Jankovich Béla közoktatásügyi miniszterhez, hogy már ebben a tanévben utalja ki az alapítvány jövedelméből a Debreceni M. Kir. Tudományegyetemre eső részt. A miniszter 1915. augusztus 12-én helyt adott a kérelemnek, és felhatalmazta a rektort a *Mensa Academica* megszervezésére.⁷ A miniszter 1915. augusztus 18-án kelt leiratával a létesítendő debreceni *Mensa Academica* céljaira 15 666 korona 94 fillért utalt ki a dr. Gárdos János-alapítvány kamatjövödelméből.⁸ Egy évvel később, 1916 augusztusában a *Mensa Academica* újabb 10 000 koronát kapott az alapítvány kamataiból az 1916/17-es tanév működési költségeire.⁹

A rektor felvette a kapcsolatot az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület elnökségével, s évi 1200 korona bérleti díj ellenében az egyesület a Ferenc József út 34. szám alatti ház 2. emeletén lévő két szobából és egy konyhából álló helyiségeit szerezte meg a menza számára.¹⁰ Az Egyetemi Diákasztal első gondnoka Milleker Rezső, pénztárnoka pedig Kölönte Géza, az egyetem hivatalban lévő quaestora lett. Milleker két évig vezette az intézményt, majd átadta a felelősségteljes feladatot az Egyetemi Tanács által megválasztott felügyelőbizottság elnökének, Láng Nándornak, aki 1917. június 26-án kapott

⁵ VKM. 104.706/1913. – *Évkönyv és Almanach* (1915/16), 125–126. A *Mensa Academica* létrehozását tehát elsősorban a Gárdos János-alapítvány tette lehetővé, s tulajdonképpen működését sem lehetett volna megoldani ezen alapítvány rendszeres, évi támogatása nélkül. Az alapítvány különösen az első években volt rendkívül fontos, hiszen ekkor még az Egyetemi Diákasztal egyetlen biztos bevételi forrását a Gárdos-alap kamatai jelentették.

⁶ P. SZABÓ Béla, *Bernolák Nándor (1880–1951), a Debreceni M. Kir. Tudományegyetem második rektora*, Gerundium: Egyetemtörténeti Közlemények 2 (2011/1–2), 13–31.

⁷ *Évkönyv és Almanach* (1915/16), 126.

⁸ VKM. 13726/VIII. – *ET-Jegyzőkönyv* (1915. szeptember 30.), I. rendes ülés, 23. szám. 8. etsz. b. pont.

⁹ *ET-Jegyzőkönyv* (1916. augusztus 31.), V. rendkívüli ülés, 169. szám. 1067. etsz. b. pont.

¹⁰ *Évkönyv és Almanach* (1915/16), 126. – Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület elnöksége nemcsak megfelelő helyiség biztosításával járult hozzá a *Mensa Academica* megalakulásához, de a berendezéshez szükséges első költségeket is előlegezte a diákasztal számára.

megbízást az Egyetemi Tanácstól a menza vezetésére.¹¹ Munkájában az Egyetemi Diákasztal mellé rendelt felügyelőbizottság segítette.¹²

Jelen közleményben nem vállalkozhatunk arra, hogy a *Mensa Academica* teljes történetét áttekintsük, elég, ha megemlíjtük, hogy az egyetem legfontosabb diákjóléti intézményéről beszélünk, amely nemcsak Láng 1931-ig tartó működése idején, de azt követően is töretlenül szolgálta az egyetemi hallgatóság ügyét. Nem sokáig maradt a Ferenc József út 34. szám alatt, 1917 augusztusától Rugonfalvi Kiss István Bethlen utca 40. szám alatti házában, majd 1921-től a Tisza István Internátussal együtt a Simonyi út 16. szám alatt fekvő épület északi, harmadik pavilonjában folytatta működését.¹³

Özv. dr. Gárdos Jánosné végrendeletének megfelelően a debreceni egyetemi *Mensa Academica* ingyenes és kedvezményes helyek biztosításával a legszegényebb hallgatók táplálkozására is gondolt. Az Egyetemi Diákasztal tehát nem pusztán egy mai értelemben vett menza szerepét töltötte be, hanem az arra érdemesnek talált, fizetni nem, vagy csak részben tudó hallgatók ellátását is feladatának tekintette. Még be sem rendezték, és a felügyelőbizottság még fel sem állt, az intézmény máris hozzákezdett a hallgatóság tényleges támogatásához.¹⁴ A *Mensa Academica* tehát már működésének legelső évében eleget tudott tenni az alapszabályaiban lefektetett összes feladatának, s közvetlenül is segítette a legrászorultabb diákokat.¹⁵

¹¹ *ET-Jegyzőkönyv* (1917. június 26.), XV. rendes ülés, 168. szám.

¹² Az Egyetemi Tanács által megválasztott bizottság alelnöke Csánki Benjámin, pénztárnoka Kölönte Géza, míg gondnoka Milleker Rezső lett, aki így tagja maradt a *Mensa Academica* legfőbb vezetőtestületének. Melléük az egyes karok két-két tanártagot küldtek a bizottságba. Így kapott helyet a felügyelőbizottságban a teológiai karról Erdős József és Ferenczy Gyula, a jogi karról Bacsó Jenő és Szentpéteri Kun Béla, míg a bölcsészettudományi karról Darkó Jenő és Pokoly József. – *ET-Jegyzőkönyv* (1917. június 26.), XV. rendes ülés, 168. szám. – *A debreceni m. kir. Tudományegyetem Évkönyve és Almanachja az 1918/19. tanévről* [kéziratos évkönyv], 129.

¹³ A *Mensa Academica* történetéről bővebben: *A Debreceni Egyetem története 1912–2012*, szerk. Orosz István–ifj. BARTA János, Debrecen, 2012, 268–272.

¹⁴ Az Egyetemi Tanács 1915/16. tanévi első rendes ülésén Bernolák Nándor már a konkrét segélyezésekről is beszámolt. Tekintettel arra, hogy a „menza ügyeit intéző szerv” megalakítása még váratott magára, egy közös tanári értekezleten született döntés a segélyezések kérdésében, melynek értelmében az 1915/16-os tanévben „öt egész ingyenes hely kreáltatott, ezen kívül 27 koronaért kb. 10 hallgató, 45 koronaért 10 hallgató kaphat egész hónapon át ebéd-vacsorát”. – *ET-Jegyzőkönyv* (1915. szeptember 30.), I. rendes ülés, 23. szám, 8. etsz. b. pont. – Az ebéd-vacsoráért fizetett teljes havidíj 69 koronát tett ki, ami az aktuális piaci árak mellett nem számított drágának. – Vö. *Évkönyv és Almanach* (1915/16), 127.

¹⁵ A *Mensa Academica* alapszabályzatának első paragrafusa szerint ugyanis: „A debreceni egyetemi diákasztal célja a szétszórva érkező hallgatókat egyesíteni s ezáltal őket jó és olcsó étkezéshez juttatni. Ebből a célból háziilag vagy szerződéses vállalkozóval éttermet tart fenn és emellett a szegénysorsú egyetemi hallgatókat ingyenes vagy kedvezményes étkezésben részesíti.” – *A Debreceni Egyetemi Diákasztal (Mensa Academica) Alapszabályai*, Debrecen, 1917., 1. §. (Jóváhagyva: VKM. 19330/1917. IV. sz.) – Megjelent: Közlemények a Debreceni Tudományegyetem Történetéből IV, Debrecen, 2006, 78–83.

A dr. Gárdos János-alapítvány sokáig töretlenül szolgálta a *Mensa Academicát*, de a biztos, nyugodt működéshez szükséges anyagi feltételeket önmagában nem biztosíthatta. Nagy szükség volt a közoktatási tárca éves államsegélyére is, amely a Gárdos-alap kamataival együtt az egyetlen biztos bevételi forrása volt az intézménynek.¹⁶

Az 1917/18-as tanévben a *Mensa Academica* anyagi megerősítését szolgáló, az egyetemi hallgatóktól mellékdíjként félévente szedett menzadíj bevezetésére is sor került. Az ekkor még 1 K 50 f-t kitevő díj az intézménynek nyújtott államsegély és a Gárdos-alap jövedelmeinek a kiegészítésére szolgált.¹⁷

Az alapítvány évi rendszeres, a debreceni menzára eső kamatai a vallás- és közoktatásügyi miniszter közvetítésével jutottak el Debrecenbe. 1934 áprilisában azonban, amikor kétéves jövedelem (750 pengő) került kiutalásra, már jól érzékelhető volt, hogy a Gárdos-alapból származó bevételek folyamatosan csökkennek, és így az alap is vesztetni fog jelentőségéből. Dr. Rácz Kálmán miniszteri tanácsos 1934. április 20-i átirata a következőket tartalmazta:

„Az egyetem menzájának segélyezésére a dr. Gárdos János alapítvány két évi jövedelme fejében 750 P-t, azaz Hétszázötven P-t a gazdasági hivatal címére elszámolás kötelezettsége mellett egyidejűleg kiutaltam. Erről tudomás és további eljárás végett a tekintetes Tanácsot azzal értesítem, hogy az alapítvány osztalékjövedelmének nagymérvű csökkenése folytán jövőben az évi segély előreláthatólag lényegesen csökkenni fog.”¹⁸

A félelmek megalapozottnak bizonyultak, hiszen 1939. június 14-én már csak 215 pengő érkezett a minisztériumból a Gárdos-alap éves kamatjövedelmének elszámolásaként, s ezt követően az alapítvány oly mértékben elértéktelenedett, hogy a későbbi tanévekben a hasonló tárgyú minisztériumi átiratok is elmaradtak.¹⁹

A Gárdos-alapítvány mindaddig állt a debreceni és a pozsonyi, majd 1921-től a pécsi egyetemi menzák szolgálatában, ameddig kamatjövedelme elegendőnek bizonyult érdemi támogatás nyújtására. Az alapítvány jövedelméből származó anyagi segítség különösen a legkorábbi időkben volt jelentős, amikor a szűkös államsegély és a költségeket sem fedező saját bevételek mellett az intézmények legfontosabb pénzügyi támasza volt.

Az alábbiakban közölt alapítólevél egy 1934-ből fennmaradt szövegváltozat, amely tartalmazza az alapító, özv. dr. Gárdos Jánosné végrendeletének a létesítendő menzára vonatkozó lényegi rendelkezéseit, valamint azt a minisztériumi kiegészítést, amely

¹⁶ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium nemegyszer az éves államsegélyen túlmenően is nyújtott anyagi segítséget az Egyetemi Tanácsra keresztül segítséget kérő, nehéz helyzetbe került intézményeknek, de ennek összege az éppen rendelkezésre álló erőforrásoktól függött.

¹⁷ *Évkönyv és Almanach (1917/18)*, 56. – *Jelentés a debreceni Egyetemi Diákasztal – Mensa Academica – 1917–18. tanévi működéséről és állapotáról.*

¹⁸ VKM. 92.591/1934. IX. szám VIII./b. – dr. Rácz Kálmán miniszteri tanácsos átirata. A dr. Gárdos János-alapítvány kamatainak kiutalása. – HBML VIII. 2. 17.d. 498/1933–34 Q. sz. [Debreceni Tudományegyetem Quaestura Hivatal Iratai. 1933/34. tanév].

¹⁹ VKM 119.408/1939. sz. IV. – Dr. Jantsits Tibor miniszteri osztálytanácsos átirata. „Dr. Gárdos János alapítvány kamatainak kiutalása” – *Debreceni Tudományegyetem Quaestura Hivatal Iratai, 1938/39. tanév* – HBML. VIII. 2. 24.d. 676/1938–39 Q. sz.

világosan rendezte a kamatjövödelmek megosztását a debreceni és a pécsi intézmény között. A forrásban tételesen is szerepel az alapítványi tulajdon, vagyis mindazon érték-papírok felsorolása, amellyel az alap 1934. április 4-én rendelkezett.

A alapítólevél a két világháború közötti magyar felsőoktatás történetének fontos kordokumentuma. Egy olyan felajánláshoz kapcsolódik ugyanis, amit még a XIX. század végén tettek, és amelynek jóvoltából úgy a debreceni, mint a pécsi egyetemi menza az anyagi alapjait köszönhette. A felajánló az alapítás pillanatában még nem sejtette, hogy pontosan hol és mikor létesül majd az ország harmadik tudományegyeteme, de azt tudta, hogy a hallgatók számára, még ha szegény sorból kerülnek is ki, biztosítani kell a megfelelő étkeztetést. A most következő forrás ennek a nemes kezdeményezésnek a bizonyítéka, valamint annak, hogy volt, aki gondolt az első világháború árnyékában megszülető egyetemre már a századelőn, még a „boldog békeidők” idején.

„Dr. Gárdos János-alap
Alapítólevél²⁰”

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter tudtára adja mindenkinek akit illet, vagy a jövőben illetni fog, hogy az 1894. évi február hó 26-án Budapesten elhalt özv. dr. Gárdos Jánosné szül. Andrassy Julia 1894. évi január hó 11-én kelt végrendeletében a következőképpen intézkedett:

Az 1. pontban I. alatt felsorolt értékekből:

Hagyományozom 3, azaz három darab Első Hazai Takarékpénztár részvénynek életfogytiglani hasznélvezetét, fivéremnek, Andrassy József nyugalmazott cs. és kir. őrnagynak és nejének /:jelenleg Görzben lakók:/ egyetemleg.

Ezen részvények tulajdonjogát hagyományozom a 16./pont értelmében alapítandó »dr. Gárdos János alapítványa« alapítványnak.

Hagyományozom 2, azaz kettő darab Pesti Hazai Első Takarékpénztári részvénynek életfogytiglani hasznélvezetét unokahugomnak, Andrassy Camilla nevelőnőnek, ki jelenleg Gyulafehérvárott Erdélyben lakik. Ezen részvények tulajdonjogát hagyományozom hasonlóképp a 16./pont értelmében alapítandó »dr. Gárdos János alapítványa« alapítványnak.

Az 1. pontban II. alatt felsorolt értékekből:

»Dr. Gárdos János alapítványa« név alatt alapítvány gyanánt hagyományozok, az állam által Magyarországon legközelebb alapítandó harmadik egyetemen létesítendő »Mensa Academica«-nak 10, azaz tíz darab Pesti Hazai Első Takarékpénztári részvényt és 10, azaz tíz darab Pannonia viszontbiztosító intézeti részvényt azon rendeltetéssel, hogy ezen,

²⁰ „Dr. Gárdos János alapítvány”, vö. Debreceni Tudományegyetem Rektori Hivatal Iratai. Alapítványok alapszabályok – HBML. VIII. /b. 115. d., 27; Debreceni Tudományegyetem Quaestura Hivatal Iratai. 1933/34. tanév – HBML. VIII. 2. 17.d. 503/1933–34 Q. sz.

megboldogult férjem nevére szóló részvények jövedelme szegény ottani egyetemi tanulók élelmezésére és táplálására fordíttassék. Egyszersmind ezen alapítványnak hagyományozom mindazon értékeket, amelyek fölött ezen végrendeletemben intézkedtem –, ha egyik vagy másik hagyományos engem túl nem élne.

Ezeknek a végrendeleti intézkedéseknek megfelelően a budapesti kir. törvényszék, mint hagyatéki bíróság a néhai dr. Gárdos János és néhai özv. Gárdos Jánosné szül. Andrassy Julia egyesített hagyatéka ügyében hozott 49.443/1894. számú átadó végzésének 22. pontjában kimondotta, hogy a Magyarországon legközelebb az állam által alapítandó harmadik egyetemen létesítendő »Mensa Academica« javára »dr. Gárdos János alapítványa« név alatt létesítendő, s ugyanottani szegény egyetemi hallgatók ellátására és élelmezésére szolgáló alapítvány céljaira 10 darab dr. Gárdos névre szóló 1850., 1851., 1852., 1853., 1854., 1855., 1856., 1857., 1858., 1859. számú Pesti Hazai Első Takarékpénztári részvény (leltár 4.t.); továbbá 10 darab 117., 118., 119., 120., 121., 122., 123., 124., 125., 126. számú Pannónia viszontbiztosító intézeti részvény (leltár 9.t.);- végre 3 darab 1842., 1843., és 1844. számú Pesti Hazai Első Takarékpénztári részvény (leltár 4.t.) Andrassy József és neje szül. Vezsari Teréz élethossziglani egyetemleges haszonélvezetével terhelten, valamint a 2 darab 1845. és 1846. számú (leltár 4.t.) Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesületi részvény Andrassy Camilla életfogytiglani haszonélvezeti jogával terhelten átadatik.

A budapesti kir. törvényszék 23.959/1895. és 34.082/1895. számú végzésével az alapítvány részére átadott értékpapírok és azok időközi hozadékai a bírói letétpénztárból a m. kir. központi állampénztárba, mint alapítványi főpénztárba utaltattak be s azok ott az alapítvány életbeléptetéséhez kötött föltétel bekövetkeztéig, illetőleg az alapítvány tényleges életbeléptetéséig az alapítványi vagyon gyarapítása végett tovább gyümölcsözőleg kezeltettek.

Tekintettel arra, hogy ez az alapítvány rendeltetésének már átadatott, az alulírott m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter kiadja az alapítvány életműködését és kezelését szabályozó következő

alapítólevelet:

1./ Az alapítvány címe: »dr. Gárdos János alapítványa« egyetemi »Mensa Academica«-k javára.

2./ Minthogy Magyarországon a harmadik és negyedik egyetem az 1912. évi XXXVI. t.c. alapján egyidőben létesült, az alapító végrendeletének 16./pontja szerint a létesítendő harmadik egyetem mellé rendelt alapítványnak a két egyetem között való megosztása találatott helyénvalónak. A m. kir. Erzsébet Tudomány Egyetem az 1921. évi XXV. t.c. alapján ideiglenesen Pécsen helyeztetett el. Ennélfogva az alapítvány célja: a pécsi m. kir. Erzsébet és debreceni m. kir. Tisza István egyetemek mellett létesített Mensa Academica-k fentartása, vagy segélyezése.

3./ Az alapítvány vagyona a következő értékek alkotják:

- 1./ 1 drb 19 667.sz. – az alapítvány nevére kötményezett 4%-os magyar koronajáradéki kötvény 202 600 korona névértékben összesen 16.21 P.
- 2./ A kisbirtokosok országos földhitelintézete által kibocsátott, az alapítvány nevére kötményezett, 10 000 kor. névértékű 4 ½ %-os záloglevelek összesen -80”
- 3./ 104 drb egyenként 100 P n.é. Pesti Hazai Első Takarékpénztári részvény, összesen névértékben 10400.--”
- 4./ 14 drb egyenként 50 P névértékű »Pannónia« viszontbiztosító intézeti részvény, összesen névértékben 700.--
- 5./ Készpénz a Nemzeti Hitelintézetnél folyószámlára elhelyezve 390.--”
- Mindössze: 11507.01 P.

4./ Az alapítvány tőkéjét a mindenkori m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelkezései szerint a m. kir. póstatakarékpénztár / mint alapítványi főpénztár :/ kezeli.

5./ Az alapítvány vagyona mindenkor csonkíthatatlanul fenntartandó, s csak jövedelmei használhatók fel.

Az alapítványi jövedelmek a kezelési költségek levonása után két egyenlő részre osztva, kizárólag a 2./ pontban megnevezett két Mensa Academica céljaira fordítandók;- a kamatoknak a most említett célokra való megosztása és felhasználása tekintetében a közelebbi, vagyis részletes rendelkezések joga a mindenkori m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztert illeti meg.

6./ A jelen alapítólevél 5./ pontja értelmében a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a pécsi és debreceni egyetemi menzák részére megállapított összegeket a felhasználásra vonatkozó rendelkezéseinek közlése mellett a most említett tudományegyetemek mindenkori rektorának kezéhez utalványozza ki; az egyetemek rektorai pedig kötelesek a kezükhöz kiutalt összeg felhasználását fentüntető számadást minden tanulmányi év végével a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterhez felterjeszteni.

7./ Az alapítványt peres és perenkívüli ügyekben a közalapítványi kir. ügyigazgatóság képviseli.

8./ A jelen alapítólevél négy egyenlő példányban állíttatott ki. Ezek egy példánya a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium irattárában, egy-egy példány a pécsi és debreceni m. kir. egyetemek levéltárában, egy példány pedig a közalapítványi kir. ügyigazgatóságnál őriztetik.

Kelt: Budapesten, 1934. évi április hó 4-én.

A miniszter helyett:
olvashatatlan aláírás
h. államtitkár

A másolat hiteles:
2341/1933-34. etsz.
Kiss Zsigmond
egyetemi tanácsjegyző”

P. H.